

JOURNAL of SOCIAL and HUMANITIES SCIENCES RESEARCH (JSHSR)

Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Dergisi

Received/Makale Geliş 11.03.2022
Published/Yayınlanma 31.05.2022
Article Type/Makale Türü Research Article

Citation/Alıntı: Aydın, D. & Yıldız, E. (2022). Palimpsest yer olarak Konya Alâeddin Tepesi; kentsel ve mimari bellek. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 9(83), 1066-1084.
<http://dx.doi.org/10.26450/jshsr.3099>

Prof. Dr. Dicle AYDIN

<https://orcid.org/0000-0002-6727-6832>

Necmettin Erbakan Üniversitesi, Güzel Sanatlar ve Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Konya / TÜRKİYE

Doç. Dr. Esra YALDIZ

<https://orcid.org/0000-0002-1074-5810>

Necmettin Erbakan Üniversitesi, Güzel Sanatlar ve Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Konya / TÜRKİYE

PALİMPSEST YER OLARAK KONYA ALÂEDDİN TEPESİ; KENTSEL ve MİMARİ BELLEK

KONYA ALAEDDIN HILL AS A PALIMPSEST: URBAN AND ARCHITECTURAL MEMORY

Issue/Sayı: 83

Volume/Cilt: 9

jshsr.org

ISSN: 2459-1149

ÖZET

Farklı toplumsal süreçlerin etkileşim alanları olan kentler, geçmişten gelen kültürel, sosyal, ekonomik ve siyasi izler ile sürekli değişen ve dönüşen bir yapıya sahiptir. Kent kimliğinin oluşumunda, kentin fiziksel biçiminin üretilmesi ve zamanla değişim süreçlerinde, kentsel mekânın ve mimari ürünlerin rolü büyüktür. Mekânlar kentin kimliğini yansıtırken, mekânın deneyimlenmesi, bireylerin belleğinde yer etmekte, zamanla fiziksel değişimler/yok olmalar yaşansa da bellekte olanlar, imgeler olarak kent kimliğinin belirleyicilerinden olmaktadır. Kentlinin zihninde yer eden anların/anıların tanıkları olan fiziksel ortamlar, kentin geçmişini anlatan, aktaran ve anlamlandıran somut durumları ifade etmektedir. Bu durum kentsel mekân, kentsel mekândaki deneyimlerle oluşan kentsel bellek ve kent kimliği arasında birbirini besleyen yakın bir ilişkiyi göstermektedir. Yaşayan, yenilenen bir organizma olarak kentler, devamlılık gösteren ve fiziksel bir katman oluşturan yapısıyla palimpsest bir yapıyı sergilemektedir. Konya kentinin merkezinde yer alan Alâeddin Tepesi kentin simgesi olmanın yanı sıra Frig dönemine tarihlenen geçmişiyile palimpsest yapıyı örneklendirmede önemli bir höyük olarak bu çalışmanın konusunu oluşturmaktadır. Bu anlamda aynı zamanda “yer” olarak izleri barındıran ve var olanı biriktiren bir kentsel bellek sahnesidir. Çalışmada Alâeddin Tepesinin, güncel görünümünün ötesinde, geçmişten bugüne iz ve anlamları vurgulanarak, çok katmanlı olma durumunun, palimpsest ve kentsel bellek kavramları üzerinden ortaya konulması amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Konya, Alâeddin Tepesi, Palimpsest, Kentsel Bellek.

ABSTRACT

As the points of interaction between different social processes, cities constantly change and transform with the cultural, social, economic and political traces from the past. The role of urban space and architectural works is critical in the formation of urban identity, generation of physical urban form and relevant alterations that occur in time. While spaces reflect urban identity, spatial experiences leave a mark on people's minds; although physical changes/terminations happen in time, the objects and concepts kept in memory are considered as what determines the urban identity as images. Physical environments, which are the witnesses of the moments/memories in the minds of urban dwellers, reflect the concrete circumstances that indicate and convey the urban history and assign a meaning to it, which suggests a close and mutually-beneficial relationship between urban space, urban memory generated with the experiences within urban space and urban identity. As dynamic organisms regenerated constantly, cities serve as a palimpsest with their structure which displays continuity and forms a physical layer. Located in downtown Konya, Alaeddin Hill is considered the symbol of the city and a significant mound exemplifying the palimpsest structure with its history dating back to the Phrygian era, and it constitutes the scope of the present study. Alaeddin Hill also consists of spatial traces and acts as an urban memory accumulating events and concepts. Reaching beyond the current appearance of Alaeddin Hill, the relevant traces and meanings were emphasized, and efforts were made to reveal the multi-layer structure of the hill using the concepts of palimpsest and urban memory.

Keywords: Konya, Alâeddin Hill, Palimpsest, Urban Memory.

Kentlerin “İd”i, “ego”su, “süperegosu” vardır. Bir fetustan türerler. Her geçen bir çentik atar bu palimpseste, iz bırakmak, “ben de vardım” demek için. Diller dillere benzemez, iller illere benzemez olur. Kazınır-silinir yeniden yazılır kent tableti ya da parşömen. Palimpsest kentin kimlik olmaya çalışan kişiliğidir (Şengül ÖYMEN GÜR).

1. GİRİŞ

Bellek, Türk Dil Kurumu tarafından¹; yaşananları, öğrenilen konuları, bunların geçmişle ilişkisini bilinçli olarak zihinde saklama gücü, dağarcık, akıl, hafıza, zihin şeklinde tanımlanmaktadır. Uzun ve ark.'na (2009)² göre bellek, var oluştan yok oluşa kadar görülen, duyulan, öğrenilen her şeyin, zihinde biriktirilmesidir. Toplumsal belleğin oluştuğu fiziksel düzlemler olarak ifade edilen kentler; geçmişteki olayların yaşandığı ve farklı deneyimlerin farklı biçimde oluştuğu mekânsal düzenlemelerdir.³ Bellek, mekân ve zamanla güçlü bir ilişki kurarak, varlığını ve tazeliğini koruyabilmektedir.⁴ Kentte yaşanan farklı deneyimler, kente özgü nitelikler kentin kimliğinin belirlemesini sağlamaktadır.⁵ Bu nedenle belleğin, belli bir dönemde kesilemeyen ve süreklilik gösteren niteliği⁶, kent kimliğinin oluşmasında da etkilidir. Kentlerde toplumun belleğinde yer edinmiş yapı ve yapı grupları, kentliye-kente ait şeyleri hatırlatan imgeler olup kent kimliğinin en önemli belirleyicilerindedir.⁷ Dolayısıyla, kentsel mekân, kentsel mekândaki deneyimlerle oluşan kentsel bellek ve kent kimliği arasında birbirini besleyen yakın bir ilişkiden söz etmek mümkündür. Kentsel yapıyı çevre, toplumsal ve bireysel eylemlerin etkileşimi ile şekillenmektedir. Bu etkileşim sonucu kentlerde, mekâna bağlı bir belleğin oluşmasını sağlayan fiziki düzlem "kentsel bellek" olarak tanımlanmaktadır.⁸ Kentsel bellek fiziki bütüne dair bir kavram olarak kentlinin zihninde fiziksel, sosyal, kültürel ve tarihsel değerlerle oluşan izleri ifade etmektedir.⁹ Kente ilişkin her parça, kentin kendisini ve belleğini de içinde barındırmaktadır.¹⁰ Kent kimliğinin oluşum sürecinde, sürekli olarak devam eden anları depolayan bellek, eş zamanlı olarak geçmiş zamanın üzerine katlanarak gelecekte gelen an için yer açmaktadır.¹¹ Bu bağlamda kent kimliği ve kentsel bellek arasındaki ilişki, zaman ve hafızanın mekânsal birtakım ilişkiler kurularak birbirine bağlanması sureti ile oluşmaktadır.¹² Böylelikle kentsel mekân, kolektif bellek ve kent kimliğinin oluşmasında, “şimdiki zamanda geçmiş keşfetmemizi sağlayacak” temel katmanlaşmış bir düzlem¹³ karşımıza çıkarmaktadır.

Kentler, sürekli değişim içerisinde olan fiziksel mekânlar olarak¹⁴ geçmişte var olan izler üzerine kültürel, sosyal, ekonomik, siyasi gelişimlerle değişen ve dönüşen yapıya sahip, yaşayan, yenilenen bir organizma olarak devamlılık göstermektedirler. Bu durum sadece fiziksel bir katman durumu olmayıp, toplumsal bir belleği de barındırmakta, kentlinin zihninde yer eden anların/anıların tanıkları olan fiziksel ortamlar, kentin geçmişini anlatan, aktaran ve anlamlandıran somut durumları ifade etmektedir. Sürekli değişim içerisinde olan kentin mevcut morfolojik yapısı ve kimlik oluşum süreci, mekânsal gelişim paralelinde palimpsest bir yapı sergilemektedir.¹⁵ “*Kent mekânında oluşan bütüncül*

¹Web iletisi 1- http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&kelime=BELLEK

² İnci Uzun, Didem Akyol Altun, Eylem Bal E., “İzmir’in İzmir’i: Kentsel Bellek Üzerine Mekânsal Bir Çalışma”, İzmirli Olmak Sempozyumu Kitapçığı, İzmir, 2009, s:109-124. (Erişim tarihi 14.08.2018, https://issuu.com/vehbim/docs/izmirli_olmak_sempozyumu)

³Dimitrios Ringas; Eleni Christopoulou; Michalis Stefanidakis, “Urban Memory in Space and Time”, Georgios Styliaras, Dimitrios Koukopoulos, Fotis Lazarinis (Eds.) *Handbook of Research on Technologies and Cultural Heritage. Information Science Reference*, 2011, New York ve Tülin Selvi Ünlü, “Kent Kimliğinin Oluşumunda Kentsel Bellek ve Kentsel Mekân İlişkisi: Mersin Örneği”, *Planlama Dergisi*, 2017, 27(1), s.75-93.

⁴Meltem Al, “Kentte Bellek Yıkımı ve Kimlik İnşası-Palimpsest: Ankara Atatürk Bulvarı Bağlamında Bir İnceleme”, *İdeal Kent: Kent Araştırmaları Dergisi*, (4), 2011, s. 22-36.

⁵ Tülin Selvi Ünlü, Kent Kimliğinin Oluşumunda Kentsel Bellek ve Kentsel Mekân İlişkisi: Mersin Örneği, *Planlama Dergisi*, 27(1), 2017, s.75-93.

⁶ Emre Madran, “Modern Mimarlık Ürünlerinin Belgelemesi ve Korunması Süreci İçin Bazı Notlar”, *Mimarlık Dergisi*, Sayı 332, 2006, s. 20-22.

⁷Katharyne Mitchell, “Monuments, memorials, and the politics of memory”, *Urban Geography*, 24(5), 2003, s: 442-459.

⁸ Ünlü, 2017, age. s.75-93.

⁹İnci Uzun, Didem Akyol Altun, Eylem Bal E., “İzmir’in İzmir’i: Kentsel Bellek Üzerine Mekânsal Bir Çalışma”, İzmirli Olmak Sempozyumu Kitapçığı, İzmir, 2009, s:109-124. (Erişim tarihi 14.08.2018, https://issuu.com/vehbim/docs/izmirli_olmak_sempozyumu)

¹⁰ Işıl Ekin Çalak, “Kentsel ve Kolektif Belleğin Sürekliliği Bağlamında Kamusal Mekânlar; ULAP Platz Örneği, Almanya”, *Tasarım Kuram Dergisi*, Sayı 13, 2012, s. 34-47.

¹¹ Al, 2011, age. s. 22-36.

¹² Katharyne Mitchell, “Monuments, memorials, and the politics of memory”, *Urban Geography*, 24(5), 2003, s. 442-459.

¹³ Maurice Halbwachs, *On Collective Memory*. Chicago, 1992, The University of Chicago Press. ve Tülin Selvi Ünlü, 2017, age. s.75-93.

¹⁴ Daniel Gabriel Vâlceanu, Robert Alexandru Kosa, Diana Giorgiana Tamîrjan, “Urban landscape as palimpsest”, *Urbanism. Arhitectura. Constructi*, 5(4), 2014, s: 17.

¹⁵ Daniel Gabriel Vâlceanu, Robert Alexandru Kosa, Diana Giorgiana Tamîrjan, Urban landscape as palimpsest Urban Landscape as Palimpsest, *Urbanism. Arhitectura. Constructi*, 2014, s:17-26

bellek ve organizma, sürekliliği olan, üst üste yeniden yazılan katmanların anlamlılık durumları, palimpsest'i tanımlamaktadır".¹⁶ Palimpsest Yunanca bir kelime olan palimpsestus kelimesinden türemiş, yeniden kazanmış anlamına gelmektedir.¹⁷ Bir başka ifade ile kâğıt azlığı sebebi ile yazma kitapların mürekkeplerinin sıyrılıp, boşalan yere yeni bir metin yazılması sureti ile oluşan el yazması kitaplara "palimpsest" denilmektedir.¹⁸ Palimpsest kavramı anlam olarak tek bir şeyi tanımlamak için kullanılmasına rağmen, taşıdığı anlam bakımından edebiyat, resim, sinema, mimarlık, coğrafya, media çalışmaları gibi birçok alanda karşımıza çıkmaktadır.¹⁹ Palimpsest kavramı, eski ve yeninin birlikteliği, yeninin eskiden kalanları bünyesinde barındırması ve taşıdığı nitelikler ne kadar farklı olsa da bir anlamda iki ya da birden fazla ruhun tek bedende taşınmasına yönelik gönderdiği sembolik anlamlardan ötürü sanatın birçok alanında, hatta tarih ve şehirleri tanımlamakta²⁰ bir metafor olarak kullanılmıştır. Cengizkan (2007)²¹ asırlardır ayakta duran yapıların, tanık oldukları her döneme ait izler taşıdığını belirterek antik kentlerin, piramitlerin palimpsest mimarlık örneği oluşturduğunu söylemektedir. Ayrıca çağımızda yapıların herhangi bir nedenden dolayı yok edilerek aynı alanda yeni olanın var olduğunu ve eskinin izlerinin yok olduğunu aktarmaktadır. Tümer (2008)²² ise bir anlamda bu yok oluşları ve aynı yerde yeni binaların var olması eylemini palimpsest mimarlık olarak tanımlamaktadır. Bununla birlikte yapılış amacı dışında kullanılan, yeniden işlevlendirilen yapıların da palimpsest mimarlık örnekleri olarak ele alındığı Yıldırım'ın (2009)²³ yüksek lisans tezinde görülmektedir. Mekânların farklı zamanlarda farklı işlevlere tanıklık etme durumu, farklı kullanıcıların mekânı farklı gereksinim ve eylemler ile deneyimlemiş olmaları, üst üste binme durumunu anlatmakta ve yerin, mekânın, alanın hafızasına/belleğine ilişkin birikimi de aktarmaktadır. Kent için ele alındığında palimpsest kavramı, kendini gösteren birçok katmana sahip bir yapı sergilemektedir. Yani, palimpsest eskinin tam olarak silinemediği ve yeninin de bu silinmeye çalışılanın üzerine oturtulduğu bir katmanlar bütünü²⁴ ifade etmektedir.

Bireylerin bir araya geldikleri ve bu birlikteliklerin sonucunda ortak paydaların olduğu, mekâna ait belleğin izlerinin yaşatıldığı yerler, kentsel mekânlar; "simgesel ve göstergesel kodlar" ile birlikte kentin ve kentsel belleğin üretimini ve sürekliliğini sağlayan, geçmişi geleceğe aktaran ortamlar²⁵ olarak ifade edilmektedir. Bu bağlamda, Konya kentinin tarihsel süreç içerisinde biçimlenmesinde ve kimliğinde etkili olan Alâeddin Tepesi, milattan önceki dönemlerden bugüne kadar farklı medeniyetler tarafından her dönemde kullanılmış, üst üste katmanlaşmış yapılaşması, yok olan yıkılan binaların yerine yenilerinin yapılması ve bunların da süreçte yeniden yok olması, yeniden işlevlendirilmeyi bekleyen binaları üzerinde barındırması, aktif ve pasif yeşil alanlarıyla kamusal kullanımın uzun yıllardır devam etmesi sebebi ile palimpsest bir yer olarak çalışmanın konusunu oluşturmaktadır. Alâeddin Tepesi Konya kentinde geçmişten bugüne var olmasıyla, kente ve kentliye dair süreklilik gösteren bir fiziksel oluşum, nirengi alanıdır. Bu anlamda yer olarak izleri barındıran ve var olanı biriktiren bir kentsel bellek sahnesidir. Çalışmada Alâeddin Tepesinin, görünenin ötesindeki geçmişten bugüne iz ve anlamları vurgulanarak, çok katmanlı olma durumunun, palimpsest ve kentsel bellek kavramları üzerinden ortaya konulması amaçlanmaktadır. Tepenin 1982 yılında "arkeolojik, tarihi ve doğal sit alanı" olarak tescil edilmiş olması, 1993 yılında tepe ve çevresinin I. Derece Arkeolojik-Doğal-Tarihi Sit alanı olarak yeniden belirlenmesi, alanın değerini ortaya koymaktadır.²⁶

2. PALİMPSEST BİR YER: KONYA ALÂEDDİN TEPESİ

Farklı zaman ve mekânsal ilişkileri sergileyen Konya Alâeddin Tepesini okumak, kenti anlamada önemli ipuçları vermektedir. Tepe, arkeolojik araştırma ve kazılara göre, kalkolitik çağlara kadar inen

¹⁶ Güliz Küçüktaşdemir, "Mekânda Bellek, İz, Palimpsest ve Uzlaş: Yenişehirde Kentsel İç Mekân Örneği Parklar", (Özeti Basılmış Bildiri); *Başkent Üniversitesi, İmas2017-İç Mimarlık Araştırmaları Sempozyumu*; 24/04/2017 - 25/04/2017, Ankara.

¹⁷ Patrick Brendan Foley, "Palimpsest and the Architecture of Time", Virginia Polytechnic Institute and State University, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Virginia 2010.

¹⁸ Gül Yıldırım, "Mekânların Dönüşüm Potansiyeli ve Mimarlıkta Palimpsest Kavramı", Yüksek Lisans Tezi-İTÜ, İstanbul 2009.

¹⁹ Kimberly A Powel, 2008, ReMapping the City: Palimpsest, Place, and Identity in Art Education Research, *Studies in Art Education A Journal of Issues and Research*, 50(1), 6-21

²⁰ Yıldırım, 2009, age. s.1

²¹ Müge Cengizkan, "Palimpsest Olarak Mimarlık", *Mimarlık* 332, 2007, Kasım-Aralık

²² Gürhan Tümer, 2008, Tarih: 4 Eylül 2008 Köşe Yazısı Beş Mimarlık

²³ Yıldırım, 2009, age. s.1

²⁴ Al, 2011, age. s. 25

²⁵ Al, 2011 age. s. 27

²⁶ Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu (GEEAYK)'nın 13.11.1982 tarih ve A-3861 sayılı kararı ile "arkeolojik, tarihi ve doğal sit alanı" olarak tescil edilmiş, Konya Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 14.11.1993 tarih ve 1625 sayılı kararı ile Alâeddin Tepesi ve çevresi I. Derece Arkeolojik-Doğal-Tarihi Sit alanı olarak belirlenmiştir.

Eski Konya'nın (Iconium'un) ören yeri olan bir höyüktür.²⁷ Höyükte, birbirini bütünleyen birçok farklı dönemin aurası yer almakta ve bütüne anlam katmaktadır. Höyük, tarihi süreçte, farklı uygarlıklar tarafından kullanılması sebebi ile tarihsel bir katmanlaşmayı bünyesinde barındırmakta; tarihi, kültürel, fiziksel farklılıkları içermektedir. Geçmiş ile günümüz arasında birçok gidiş gelişin yaşandığı bir kent mekânı olan Alâeddin Tepesi, palimpsest yapısı ile Konya kentinin imgesi olarak, toplumsal bellekte yer etmiştir. Tarihi süreç içerisinde oluşan katmanların, mekânsal kurgusu, geçmiş, şimdi ve gelecek arasında eşzamanlı bir ilişki kurmaktadır. MÖ 2000'lere uzanan geçmişinde, Frig, Helenistik, Roma, Bizans çağları toprak altında gömülü bir şekilde beklerken, Alâeddin Camii içerisinde İlk Çağ ve Bizans devşirme sütunlarının kullanıldığı görülmektedir. Buna ilaveten höyük üzerinde Selçuklu, Osmanlı ve Cumhuriyet Dönemi mimari yapıları günümüzde halen algılanabilmekte; yok olmuş mimari ürünler ise arşivlere dayalı olarak paylaşılabilir. Bu karmaşık yapı içerisinde Alâeddin tepesi Konya şehrinin tüm zamanlarda esas çekirdeğini²⁸ teşkil etmektedir (Resim 1).

Resim 1. 2016 Yılı Alâeddin Tepesi.²⁹

1941 yılında yapılan kazı çalışmalarına dayalı olarak Alaeddin Tepesinde, Frig, Helenistik, Roma, Bizans, Selçuklu, Osmanlı ve Cumhuriyet Dönemi yapılarının³⁰ yer aldığı belirtilmiştir (Şekil 1). Tepenin kronolojisi (i) Frig ve Helenistik Dönem (MÖ 700-25), (ii) Roma Dönemi (MÖ 25-MS 395), (iii) Selçuklu ve Beylikler Dönemi (1068-1475) ve (iv) Osmanlı (1475-1920) ve Cumhuriyet Dönemleri (1920 den günümüze) şeklinde özetlenebilmektedir.³¹ 1926-27 yıllarına kadar Alâeddin Höyüğü olarak tanımlanan bölgenin sınırları güney ve güneydoğu yönünde daha geniş iken, bu yıllarda Alâeddin Caddesinin/bulvarının açılması ile birlikte sınırlar küçülmüştür. İmar faaliyetleri, höyük çevresinden geçen yolun özgün sınırlarını ortadan kaldırmıştır. Çalışmada bugünkü yol, sınır olarak kabul edilmiş ve höyüğün katmanlaşması, kent belleği açısından okunmuştur.

Höyükte yer alan yapılar, inşa tarihleri, genel mimari özellikleri ve yıkımları, daha önceden yapılmış çalışmalar referans alınarak aktarılmıştır. Geçmişten günümüze bilinen fiziksel oluşumlara ve eylemlere ilişkin, yazılı ve görsel malzemeler, tarihsel anlamda değişimin ya da eklemelenmenin nasıl olduğu konusunda da bir paylaşımı aktarmış olacaktır (Şekil 2-11).

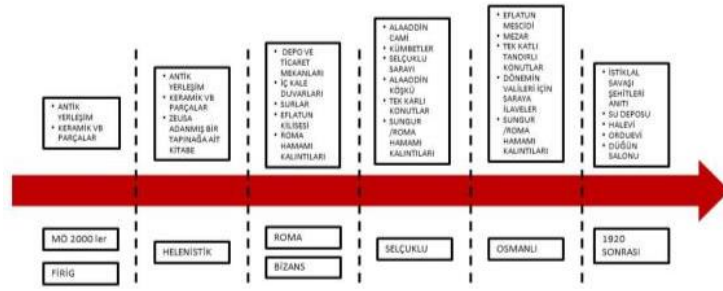
²⁷ Mustafa R. Abicel, "Konya Alaeddin Camii'nde Yapılan Onarımlar ve Zemin Güçlendirme Çalışmaları ile Alaeddin Tepesi'nin Sorunları", *V. Vakıf Haftası Kitabı*, Ankara: Vakıflar Genel Müdürlüğü, 1987, s.27-52.

²⁸ Mahmut Akok "Konya'da Alâeddin Köşkü, Selçuklu Saray ve Köşkleri", *Türk Etnografya Dergisi*, Sayı XI, 1968, s:47-73, Türk Tarih Kurumu Yayını, Ankara.

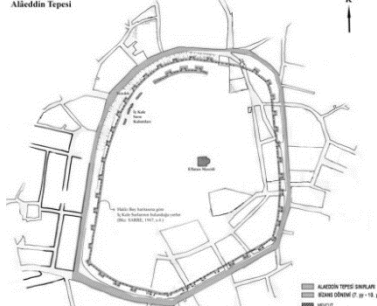
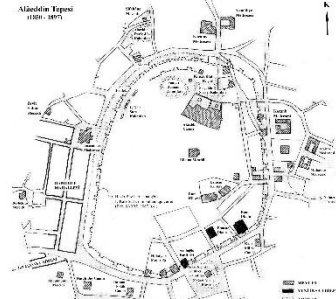
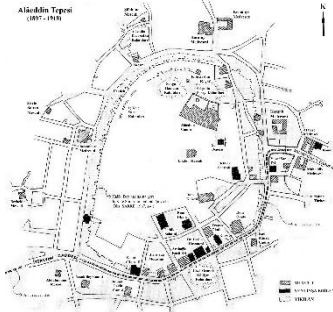
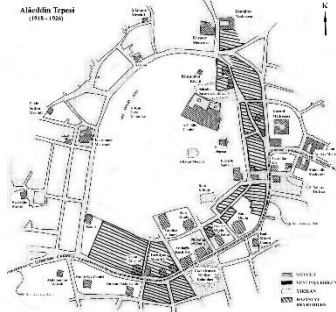
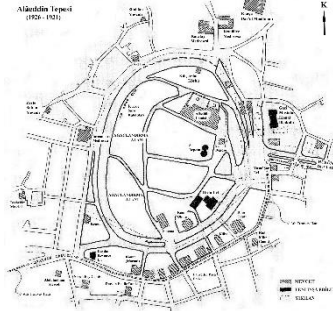
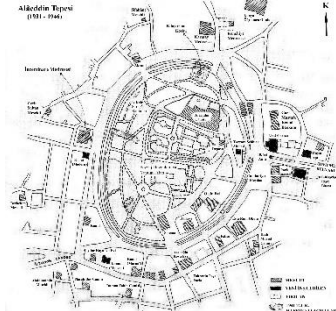
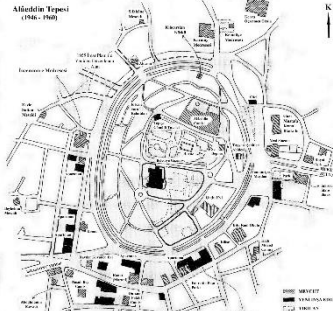
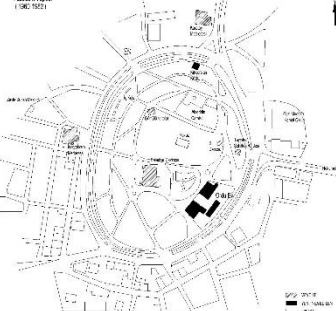
²⁹ Web İletisi 2 - <https://kentrehberi.konya.bel.tr/#/rehber/>

³⁰ Akok 1968 age. s.47-73, ve Mahmut Akok, "Konya Şehri İçindeki Alaeddin Tepesinde Türk Tarih Kurumu Adına Yapılan Arkeolojik Kazıların Mimari Buluntuları", *Bellekten*, Cilt: XXXIX, Sayı:154, 1975, s. 217-224, Türk Tarih Kurumu Yayını, Ankara.

³¹ Koray Özcan, 2010, "Alaeddin II. Türbesi (Atabeg Ayas Türbesi) Türkiye Selçukluları Dönemi Eseri", *Konya Ansiklopedisi (Edt M. Birekul)*, cilt 1, s.170, Kültür Yayınları No 155, Konya.

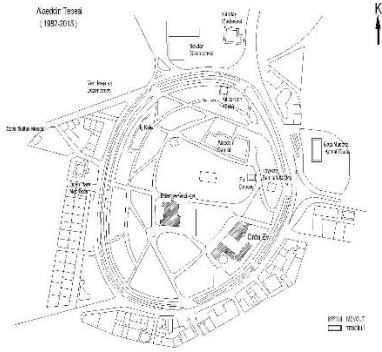
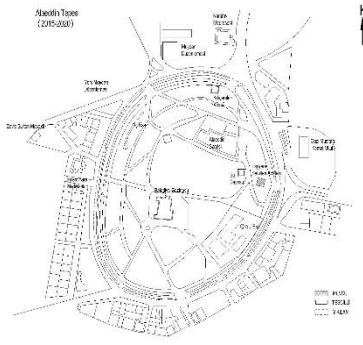

Şekil 1. Alâeddin Tepesi'nde yer alan farklı dönemler ve mimari oluşumları.

Şekil 2. Alâeddin Tepesi'nde yer alan sur sistemi³²Şekil 3. Alâeddin Tepesi, 1850-1897 yılları³³Şekil 4. Alâeddin Tepesi, 1897-1918 yılları³³Şekil 5. Alâeddin Tepesi, 1918-1926 yılları arası³³Şekil 6. Alâeddin Tepesi, 1926-1931 yılları.³³Şekil 7. Alâeddin Tepesi, 1931-1946 yılları.³³Şekil 8. Alâeddin Tepesi, 1946-1960 yılları arası.³³Şekil 9. Alâeddin Tepesi, 1960-1982 yılları arası.³³

³²Semavi Eyice, 1971, age, s.290'da yer alan harita kullanılarak şematize edilmiştir

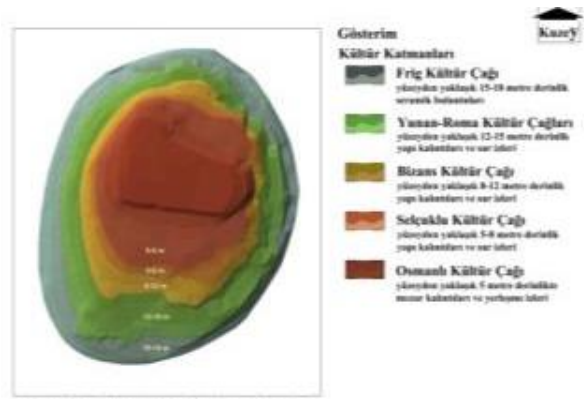
³³Mustafa Önge, 19. Yüzyıldan Günümüze Değişen ve Dönüşen Bir Kültür Mirası Olarak Konya Alâeddin Tepesi", TÜBA-KED, 13/2015, çalışmasında yer alan harita kullanılarak şematize edilmiştir.

Şekil 10. Alâeddin Tepesi, 1982-2015 yılları.³³

Şekil 11. Alâeddin Tepesi, 2015-2020 yılları.

2.1. Antik Kent

Alâeddin Tepesi Konya kentinin gelişim süreci içerisinde her dönemde önemli bir nokta olmuştur. Yapılan arkeolojik çalışmalara göre Konya kentinde yerleşimin başlangıcı bu bölgede olmuş, tarih boyunca kentin gelişimi bu merkez etrafında gerçekleşmiştir.³⁴ Bizans Devrinde şehrin büyük kısmı Alâeddin Tepesi ve civarında yer almıştır.³⁵ Frig, Helenistik Dönem, Roma ve Bizans dönemleri gibi birçok farklı uygarlığa ait izler 1941 yılında yapılan kazılarda tespit edilmiştir. 1941 yılında Prof. Dr. Remzi Oğuz Arık başkanlığında gerçekleştirilen arkeolojik kazı sonucu ince tabaka olarak tanımlanan tepe üst yüzeyinden, yaklaşık 6.00-9.00 metre derinlikteki açmalarda, 18. yüzyıla tarihlenen yapı kalıntıları ve Türk-İslâm mezarları ve Osmanlı dönemi yerleşmesine ait temel izlerine rastlanmıştır. Tepe yüzeyinden yaklaşık 8.00-10.00 metre derinlikte Selçuklu ilk dönem yapı izleri ile Osmanlı Dönemi mezar izleri bulunmuştur. 9.00-10.00 metre derinlik arasında Bizans Dönemini temsil eden duvar kalıntılarında da rastlanmıştır. 10.50-11.50 metre derinlikte Roma Dönemine ait geniş taş temelli, depo ve ticaret mekânları olabileceği düşünülen izler ortaya çıkmıştır. 11.50-14.00 metre derinlikte ise Helenistik Dönemi temsil eden mimari ve arkeolojik kalıntılar bulunmuştur. 14.50-17.50 metre derinlikte Frig Çağı tabakası tespit edilmiştir.³⁶ “Konya’nın Kırk Höyüğü”³⁷ isimli çalışmada Alâeddin Tepesinin (yayındaki ifadesiyle Büyük Konya Höyüğü) yazılı belgelerden Hitit dönemine kadar tarihinin gittiği belirtilmiş olsa da höyükteki kazılarda 18.00 metre derinlikte bakır toprağa erişildiği ve M.Ö. 2000’lere ait olduğu tespit edilen çanak çömlek parçaları bulunduğu Akok’un (1975) çalışmasında ifade edilmiştir.³⁸ 1941 kazılarında Frig dönemi temel kalıntılarında rastlanmıştır. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü’nün 21.07.2010 tarih ve 84970 sayılı kazı izin yazısı ile Köşk çevresinde kurtarma kazısına başlanmıştır. Ayrıca birçok çalışmada Alâeddin Tepesi, Konya civarında Bizans hâkimiyetinin sona ermesi ile birlikte ilk Türk yerleşiminin olduğu bölge olarak ifade edilmektedir.³⁹ Şekil 12 Alaeddin Tepesi’ndeki kültür katmanlarını göstermektedir.

Şekil 12. Kültür katmanları, Konya Alâeddin Tepesi.⁴⁰

³⁴ Mustafa Önge, “19. Yüzyıldan Günümüze Değişen ve Dönüşen Bir Kültür Mirası Olarak Konya Alâeddin Tepesi”, *TÜBA-KED*, 13/2015.

³⁵ Semavi Eyice 1971, “Konya’nın Alaeddin Tepesinde Selçuklu Öncesine Ait Bir Eser: Eflatun Mescidi”. *Sanat Tarihi Yıllığı*, (4), 269-302.

³⁶ Akok, 1975, age. s.218-224

³⁷ Hasan Bahar 2015, *Konya’nın Kırk Höyüğü*, Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları:271 Konya’nın Kırkları Serisi:6, s:134.

³⁸ Akok 1975, age. s. 222.

³⁹ Tuncer Baykara, “Türkiye Selçukluları Devrinde Konya”, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayını, 1985, Ankara., Tuncer Baykara, “Türkiye Selçuklularının Sosyal ve Ekonomik Tarihi”, IQ Kültür ve Sanat Yayıncılık 2004, Mustafa Önge 2015 age. s. 36-37-38

⁴⁰ Koray Özcan ve Mahmut Serhat Yenice, “Arkeolojik Mirasın Sürdürülebilirliği: Koruma-Geliştirme Stratejileri için Bir Yöntem Önerisi Konya Alaeddin Tepesi, Türkiye Örneği”, *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, Cilt:5, Sayı:1, 2008, s:1-16.

2.2. Eflatun Kilisesi / Mescidi

Alâeddin Camiinin bir dönem çekilmiş fotoğraflarında görülen kilise, Konya'nın Selçuklular tarafından fethinden önce tepede var olan bir yapıdır. Eyice'ye göre (1994)⁴¹ IX-XI. yüzyıllar içinde yapılmış olduğu tahmin edilen bu kiliseden ilk olarak Herevi, "Kitôbü'z- Ziyarat" adlı eserinde bahsetmiştir. Kilise, Kabri Eflatun, Rasatgah-ı Eflatun ve Osmanlı Döneminde Eflatun Mescidi olarak ifade edilmiştir.⁴² Herevi, Eflatun'un burada gömülü olduğunu bildirmiştir. Plan bakımından İç Anadolu'daki Bizans (842-1204) kiliselerinin bir benzeri niteliğinde olan Eflatun Kilisesi, çeşitli yayınlarda Amphilokios Kilisesi olarak geçmektedir. Yapının orijinal isminin Amphilokios Kilisesi olduğu Ramsay ve Bell'in çalışmasında da ifade edilmektedir.⁴³ Kilise, Eflatun Mescidi adıyla Müslümanların kullanımına dönüşmüş ve XX. yüzyılın başlarına kadar bu işlevle kullanılmıştır. 1872'de Konya Valisi Burdurlu Ahmed Tevfik Paşa, Eflatun Mescidini bir saat kulesi haline getirmek için kubbesinin üstüne dört köşe ahşap bir oda yaptırarak bunun da üstüne yine ahşaptan bir saat kulesi oturtmuştur.⁴⁴ Dört cephesinde birer saat kadrani bulunan bu kule ile yapı, yeni bir nitelik kazanmış, saathane ismini almıştır. Tepesine saat kulesi yapıldıktan sonra Eflatun Mescidi'nin iç pencereleri örülerek ambar haline getirilmiştir. İbrahim Hakkı Konyalı çocukluğunda buranın gaz deposu olduğunu, daha sonra cephaneye olduğu için binanın içine girilemediğini belirtmiştir. I. Dünya Savaşı yıllarında Vali Muammer Bey zamanında yapının üstündeki ahşap oda ile saat kulesi sökülüp kaldırılmış, kubbenin üstü yeniden kiremitle kaplanmıştır.⁴⁵ 1921 yılında Rumlar tarafından kiliseye çevrilmesi talebinde bulunulması üzerine, Fahrettin Altay Paşa tarafından yıktırılmıştır.

Alâeddin Tepesi üzerinde Eflatun Kilisesi dışında, tepenin güney kısmında, yapı itibari ile büyük özellikler taşımayan⁴⁶, birbirine komşu Rum ve Ermeni Kiliselerinin de olduğu ancak bu kiliselerin de yıkıldığı çalışmalarda kaydedilmiştir⁴⁷ (Resim 2-3). Önge'nin (2011 ve 2015)⁴⁸ çalışmasında, kiliselerin tepenin güneydoğu yönünde konumlandığı ve yan yana yer aldığı görülmektedir (Şekil 5-6).

Resim 2. Eflatun Kilisesi/Eflatun Mescidi⁴⁹

Resim 3. Eflatun Kilisesi/Mescidi, Alâeddin Cami ile ilişkisi⁵⁰

2.3. Kale

Yapılan arkeolojik araştırmalarda Alâeddin Tepesinin eteklerini çevreleyen sınırdaki yüksek ve heybetli bir görünüme sahip, orta çağda inşa edilen iç kalenin yer aldığı belirtilmektedir. Bizans hâkimiyetinden sonra 1068 yılında, Türklerin eline geçen şehrin imar faaliyetleri, Selçuklular zamanında gelişmiştir. Şehri korumak adına, XII. Yüzyılın ikinci yarısında Alâeddin Tepesinde Bizans dönemi kalıntıları kullanılarak, surlar ve hendek sistemi oluşturulmuştur. Surlar ve hendek XIX. yüzyıl sonlarına kadar varlığını korumuş, ancak Alâeddin tepesindeki kale, Konya dış kalesi yapıldıktan sonra şehrin

⁴¹ Semavi Eyice, "Eflatun Mescidi", *Türkiye Diyanet Vakfı, İslam Ansiklopedisi*, Cilt: 10, 1994, s: 477-478.

⁴² İbrahim Hakkı Konyalı, *Abideleri ve Kitabeleri ile Konya Tarihi*, 1964, s. 351

⁴³ Ramsay, W. M., ve G. L. Bell. "The thousand and one churches (London)" (1909), s. 403.

⁴⁴ Uz ve Doğan 2010, age. s.145'de "Sultan Abdülaziz zamanında üzerine bir çalar saat yerleştirildiği için (1872) de "Saat Kulesi" diye de isimlendirilmiştir" ifadesi geçmektedir.

⁴⁵ Eyice 1994, age. s.276-281

⁴⁶ Atçeken, 2003, age. s.4

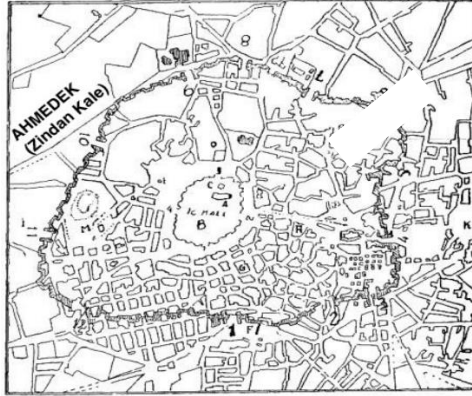
⁴⁷ Uz ve Doğan, 2010, age. s:145-148

⁴⁸ Mustafa Önge, "Conservation of Cultural Heritage on Alaeddin Hill in Konya from the 19. Century to Present Day", yayınlanmamış Doktora Tezi: ODTÜ Mimarlık Fakültesi Restorasyon Doktora Programı, 2011, Ankara.

⁴⁹ İbrahim Hakkı Konyalı, *Konya Tarihi*, Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları No:119, 2007, Konya.

⁵⁰ Web iletilisi 3- <https://medium.com/@yasargulveren/platon-konyada-m%C4%B1-yat%C4%B1yor-9dfc93e5cc8f>

ortasında kalmıştır.⁵¹ Kesme taş, moloz ve harçtan yapılan iç kalenin, dört yönünde dört büyük kapıya sahip olduğu belirtilmiştir⁵² (Şekil 13). Kalenin Karatay medresesine bakan tarafında surlar üzerinde Sultan Kapısı olarak anılan kale kapısının da varlığı bilinmektedir.⁵³ Ortaçağ yapısı olan iç kalenin burçları üzerinde şehre nazır bir şekilde Selçuklu Dönemi köşkleri konumlandırılmıştır.⁵⁴

Şekil 13. Konya iç ve dış kalesi kapıları.⁵⁵

XIX. yüzyıl, Konya iç ve dış kaleleri için bir çöküntü devresi olmuş, kalenin taşları sökülme ve binalarda kullanılmaya başlanmıştır. 1896 yılında iç kalenin de tamamen silindiği, Abicel'in (1987)⁵⁶ çalışmasında belirtilmiştir. Kalenin kesin yerleşiminin tespiti amacıyla 1941 yılında yapılan kazının ardından, 1960'lerde bir kazı başlatılmış ancak kazı yarım kalmıştır.⁵⁷

Selçuklular Döneminde Alâeddin tepesinde iç kalede cami, idari binalar ile Hristiyan mahallesine ait kilise ve konutları birbirinden ayıran, güney kısmını doğu batı istikametinde kesen bir iç duvarın varlığından bahsedilmektedir⁵⁸. Ancak bu duvara ilişkin günümüzde fiziksel bir iz bulunmamaktadır.

2.4. Alaeddin Camii, Saray ve Kılıçarslan Köşkü

Tepe üzerinde bugün Alâeddin Camii ve avlusunda yer alan iki türbe ile birlikte bir külliye ve köşkün kalıntıları bulunmaktadır. Bu yapılar dışında Abicel (1987)⁵⁹ tarafından, caminin 1201 M. tarihli vakfiyesi ile 1769-1792 M. tarihli sarfî kayıtlarına dayalı olarak Medrese-i Sultaniye ve bir de kütüphanenin bulunduğu belirtilmiştir. Söz konusu bu yapılar günümüze kadar gelememiş, herhangi bir iz ve kalıntı bulunmamıştır. Cami, türbe, köşke ilişkin birçok seyyahın yazılarının olduğu Erdemir'in (2009) çalışmasında belirtilmiş, Selçuklu eserleri arasında büyüklük, tarihsel eskilik, süslemede özgünlük olarak değerine yer verilmiştir.⁶⁰

Alâeddin Cami Selçuklu başkentinin en eski camisi olup vakfiye kayıtlarında "Cami-i Atik ve Cami-i Sultan isimleri ile de anılmaktadır.⁶¹ Alâeddin Cami; önce doğu bölümü, daha sonra ortadaki kubbeli bölüm ve son olarak da batı bölümü olmak üzere üç aşamada bugünkü planını almıştır. Minber kitabesine dayalı olarak doğu bölümünün, I. Mesud zamanında (1116–1155) 1155 yılında inşa edildiği belirtilmektedir. Ortadaki ve batıdaki kısmın inşasına I. İzzeddin Keykavus'un 1219 yılındaki emri ile başlanmış, ölümüyle birlikte yapının inşası I. Alâeddin Keykubad tarafından 1220 yılında tamamlanmıştır. Yapının mimarı Muhammed İbnü'l Havlanu'd-Dımışki, çini ustası ise Kerimüddin Erdişah'tır. Doğu bölümü, mihraba paralel yedi sahından oluşan bir plana sahiptir. Ortadaki bölüm; merkezde mihrap önündeki kubbeli kısım, kubbenin doğusundaki mihraba dik iki sahn ile batısındaki mihraba dik bir sahn ve kuzeyinde mihraba paralel bir sahından oluşmaktadır. Batı bölümü ise mihraba paralel üç sahından meydana gelmektedir. Avlunun içerisinde II. Kılıçarslan tarafından

⁵¹ Konyalı 1964, age. s.41; Tuncer Baykara 1998, Türkiye Selçukluları Devrinde Konya. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayını, s.41; Tülay Öcal 2005, "Konya Şehir Yerleşmesinin Selçuklulardan Günümüze Tarihi Araştırması". *Kastamonu Eğitim Dergisi*, s:244.

⁵² Abicel 1987, age. s.27

⁵³ Baykara 1998, age. s.25.

⁵⁴ Mehmet Ali Hacıgökmen, 2011, "Türkiye Selçukluları Zamanında Konya'nın Devlet Merkezi Oluşu" *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Sayı:29, 2011, s: 231-268.

⁵⁵ Mehmet Önder, "Mevlânâ Şehri Konya", 1971, Ankara: Güven Matbaası.

⁵⁶ Abicel 1987 age. s.27

⁵⁷ Ahmet Alkan, "Konya Tarihi Kentin Planlama Sorunları", 1994, Konya.

⁵⁸ Baykara 1998, age. s.25.

⁵⁹ Abicel 1987, age. s.27

⁶⁰ Yaşar Erdemir, 2009, Alaeddin Camii ve Türbeleri, TC Konya Valiliği, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları, Konya.

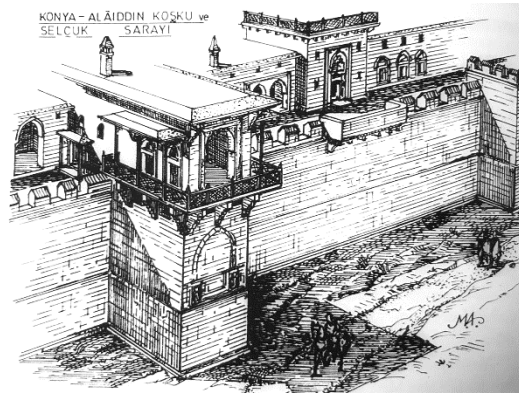
⁶¹ Yaşar Erdemir, 2010, "Alaeddin Cami (Türkiye Selçukluları Dönemi Eseri)", *Konya Ansiklopedisi (Edt M. Birekul)*, Cilt 1, s:151, Kültür Yayınları No 155, Konya.

yaptırılan Sultanlar Kümbeti ile bu kümbetin batısındaki inşası tamamlanmamış diğer kümbet yer almaktadır.⁶² II. Kılıçarslan tahta çıkmasının ardından kendi adı ile anılan bir köşk ve caminin batısına türbesini inşa ettirmiştir.⁶³

Selçuklu sultanlarının kışlık ikametgâhı olan saray, Karamanoğulları ve Osmanlılar zamanında da beylerbeyi ve valilerin ikametgâhı olarak kullanılmıştır. XVII. yy'da terk edilen saray, bakımsızlık sebebiyle yıkılmaya yüz tutmuş, duvar taşları sökülerek farklı yerlerde kullanılmıştır.⁶⁴ Yapılışından başlayarak, geç Osmanlı dönemine kadar çeşitli onarım ve eklerle büyüyen ve değişen Konya Sarayı ve Köşkleri, 19. Yüzyılın ikinci yarısından sonra tamamen harap olmuştur.⁶⁵ Alâeddin Tepesindeki eski iç kalede yer alan Selçuklu köşk ve saraylarından günümüze, sadece Kılıçarslan veya Alâeddin Köşkü olarak bilinen yapının alt kısmı kalabilmiştir (Resim 5a). İç kalenin burçlarından birisi üzerine inşa edilmiş olan ve “seyran köşkü”nün üç tarafı balkonla çevrilidir ve fevkanı bir eyvanı bulunmaktadır (Resim 5b). XX. yy başına kadar ayakta kalan eyvanın devşirme taşlardan örülmüş beden üzerine tuğla ile inşa edildiği ve ahşap kirişleme bir tavanla örtüldüğü Önge'nin (1988)⁶⁶ çalışmasında fotoğraflara dayalı olarak yorumlanmıştır. Kale, Cami ve Saray XIII. yy'da yaşanan bir depremde hasar görmüş I. Alâeddin Keykubat tamir ettirmiştir. Bu sebeple köşkün adı “Sultan Alâeddin Köşkü (Sarayı)” olarak anılmıştır.

Resim 5a. Sultan Kılıçarslan Köşkü.⁶⁷

Resim 5b. Mahmut Akok'un 1941 yılında hazırladığı restitüsyon çizimi.⁶⁸

Akok'un çizimlerine göre Sarayın beden duvarlarının önüne çıkan II. Kılıçarslan Köşkü, 1961 yılında Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü Anıtlar Şubesinden İhsan Kaygılı'nın hazırladığı projeye göre betonarme kabuk ile muhafaza edilmiştir.⁶⁹ Betonarme kabuk, Konya kentinin diğer tarihi eserler ve tasavvufi değerleri kadar sembolü olmuş, kartpostallarda yer almış, kentlinin belleğinde iz bırakmıştır (Resim 6-7). 2016 yılında köşkün restorasyon çalışmaları kararı doğrultusunda betonarme kabuk kaldırılmış, yeni uygulamada çelik strüktür üzerine tamamlamalar yapılmıştır⁷⁰. Yapılan uygulamada köşk kalıntısı olduğu gibi bırakılarak üzerine çelik konstrüksiyon ile bir bütünleme çalışması yapılmıştır. Ancak yapılan uygulama özgün köşk kalıntısının boyut ve biçimine uygun olmayıp, kentlinin belleğindeki Alâeddin Köşkü algısını tamamen yok edecek niteliktedir (Resim 8).

⁶² Remzi Aydın, “Konya Alâeddin Camisi'nin Korunmasına Yönelik Girişimler (1889–1897)”, *Turkish Studies - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 9/10, Fall 2014, s. 33-60.

⁶³ Erdemir 2010, age, s.152

⁶⁴ Zeki Atçeken, 2010, “Alaeddin Köşkü (Türkiye Selçuklular Dönemi eseri)”, *Konya Ansiklopedisi (Edt M. Birekul)*, Cilt 1, s:164, Kültür Yayınları No 155, Konya.

⁶⁵ Rüçhan Arık, “Selçuklu Saray ve Köşkleri”, *Selçuklu Çağında Anadolu Sanatı – Doğan Kuban*, 2002, s: 251-266, YKY Yayınları İstanbul.

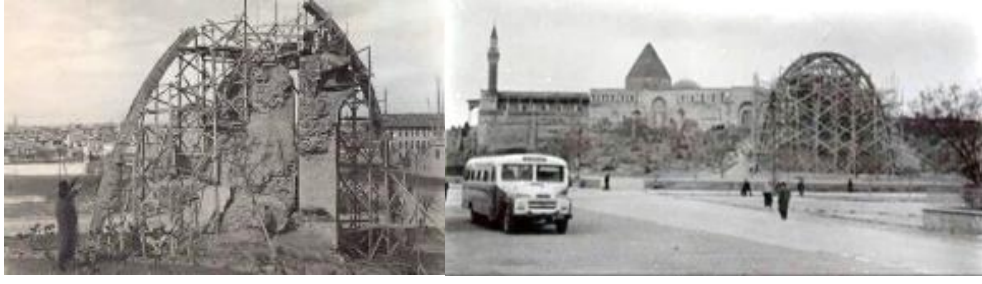
⁶⁶ Yılmaz Önge, “Alaeddin Keykubad Döneminde Konya'da İnşa Edilmiş Mimarlık Eserleri,” *Selçuk Dergisi I. Alaeddin Keykubad Özel Sayısı*, 1988, s:49-60, Konya

⁶⁷ Web İletisi 5- <http://muzaffertuncunnotdefteri.blogspot.com.tr/2011/02/Alaeddin-kosku-culus-merasimi-kadnlar.html>

⁶⁸ Arık 2002, age s:252

⁶⁹ Akok 1968, age. s.47-73.

⁷⁰ Söz konusu uygulama Kültür ve Turizm Bakanlığı ile Konya Büyükşehir Belediyesi arasında yapılan ortak çalışma ile 2015 yılında başlamıştır. 2018 yılında tamamlanan son uygulama, tartışmalara neden olmuştur.

Resim 6. Sultan Kılıçarslan Köşkünü korumak amacıyla 1961 yılında betonarme kabuk inşa edilirken.⁷¹

Resim 7. 1960 lı yıllarda Alaadin Cami, Sultan Kılıçarslan Köşkü ve koruma amacı ile yapılan betonarme kabuk (Koyunoğlu Müzesi Arşivinden)

Resim 8. 2018 yılında tamamlanan Sultan Kılıçarslan Köşkü Restorasyon uygulaması (Fot. yazarlara aittir).

2.5. Su Deposu

Avlonyalı Mehmet Ferit Paşa'nın Konya Valisi olduğu dönemde (1898-1902) Konya'nın su sıkıntısını çözmek amacıyla Alâeddin Tepesi üzerine su deposu yaptırılmıştır. 1902 yılında Çayırbağı köyündeki kaynak suyu bu depoya getirilmiş, ilk defa demir borularla şehrin içine şebeke yapılmıştır.⁷² Su deposu moloz taş ve kesme taştan imal edilmiş, kemerli iki kanatlı büyük bir kapı ile giriş sağlanmıştır. Kapı üstünde beş satırlık bir kitabe bulunmaktadır. 500 metreküplük hacmi olan depo 1954 yılında kullanım dışı kalmıştır.⁷³ 1927 yılında şehrin su ihtiyacını karşılamak amacıyla ilk deponun güneybatısında ikinci bir su deposu yapılmıştır. Zemin sorunları nedeniyle bu depo 1954 yılında yıkılmıştır.⁷⁴ İlk deponun tescilli giriş cephesi, kemerli kapısı ve kitabesi, bugün hala ayakta durmaktadır (Resim 9).

⁷¹ Web iletisi 6- <https://twitter.com/tarihikonya/status/929412864292655106>

⁷² Mehmet Bildirici, "Tarihi Su Yapıları, Konya, Karaman, Niğde, Aksaray, Yalvaç, Side, Mut, Silifke", T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü, Ankara, 2009. Konya'nın güney batısında bulunan Çayırbağı kaynağı ile birlikte Meram Deresi çay suyu ve kuyulardan temin edilen yeraltı suyu, tepede yaptırılan su depolarında 1950'li yıllara kadar toplanmış ve o dönemde kentin ihtiyacını karşılamıştır.

⁷³ Erkan Aygör, "Alâeddin Su Deposu", *Konya Ansiklopedisi*, 1. Cilt, Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, No:155, 2010, s:167-168

⁷⁴ Önge 2015, age. s.127

Resim 9. 1902 yılında yaptırılan su deposu (Fot. Yazarlara aittir).

2.6. Elektrik Santrali

1917 yılında Vali Muammer Bey'in girişimleriyle Alâeddin Tepesinin doğu eteklerinde kurulan kentin ilk elektrik santrali⁷⁵, odunla çalışan bir jeneratörle enerjiyi üretmiş ve üretilen elektrik, evlere ve resmî kurumlara verilecek kadar yeterli olmadığından, sadece Hükümet Konağı ve çevresindeki sokaklar aydınlatılmıştır. 1926 yılında Konya Elektrik Anonim Şirketi kurularak ilk icraat olarak Konya Meram Dere çayı üzerinde hidroelektrik santrali kurulmuş, 1929 yılında şehre elektrik vermeye başlanmıştır.⁷⁶ Dere'deki santralin yapılması ile Alâeddin Tepesinde bulunan santral yıkılmıştır. Santrale ilişkin bugün herhangi bir iz bulunmamaktadır.

2.7. Halkevi ve Belediye Sineması Binaları

1902 yılında tepenin güneyinde yapılmış olan Rum Okulu, 19 Şubat 1932 tarihinde Halk Evi binası olarak kullanılmaya başlanmıştır.⁷⁷ Yapı, bodrum, zemin ve 1. Kattan oluşmuştur. Halk Evi binası, 1933 yılından 1951 yılına kadar Konya'da kültür ve sanat çalışmalarının odağı olmuştur. Tiyatro, müzik, folklor, halk sporları, tarih, edebiyat, sanat etkinlikleri, konferanslar, toplantılar halkevinde yapılmış, halka açık kütüphanesiyle öğrenci, öğretmen, halk, her kesime hizmet verilmiştir. Konya'nın tarih ve kültürü ile ilgili yayın faaliyetleri de o dönemde halkevi tarafından yürütülmüştür.⁷⁸

Rum Okuluna gelir sağlamak amacıyla 1909 yılında tiyatro binası inşa edilmiştir. Rum Okulunun batısında yer alan Tiyatro Binası gayrimüslimlere ait olan arsa üzerine dikdörtgen plan şeması ile 29 pencere ve dört kapılı olarak belediyeden alınan ruhsatla yaptırılmıştır (Resim 10-11). Tiyatro açılması ile birlikte etkinliklere başlanmıştır.⁷⁹ *“Tatbikat Sahnesi olarak da anılan bina, 1917'den sonra, Vali Muammer Bey'in teşvik ve himayesi ile “millî, içtimaî piyeslerin temsili” için tamir edilip elektrikleştirilerek Gökalp Tiyatrosu adıyla faaliyete geçmiştir. Millî Mücadele boyunca askerî amaçlı kullanılan salon, 1923'ten sonra Belediyenin mülkiyetinde tekrar sinemaya dönüştürülmüştür⁸⁰”*. Sinema binası, geniş bir salon, iki katlı yirmi dört loca ve en üstte de bir paradiden (balkon) oluşmuştur.⁸¹ 1955 yılında bina yandığı için kullanım dışı kalmıştır.⁸² Bina Konya'da film gösteriminin ikinci tarihi mekânı olarak sanat ve kültür hayatına katkılar sağlamıştır.

⁷⁵ Önge, 2015, age. s.132

⁷⁶ Web İletisi 7- <http://konyalife.com.tr/haber/bir-zamanlar-konya-nin-hayat-damariydi-dere.html> Celalettin KARA haberi. *“Birinci Dünya Savaşı'nın çıkmasıyla odunun trenlerde kullanımı öncelikli olmuş, odun sıkıntısı yüzünden, tesis sık sık kesintiye gitmek zorunda kalmıştır. 1926 yılına kadar faaliyet gösteren ilk santralde, savaş sonrasında levemarin kömürü veya tozu kullanılarak 110 volt üzerinden elektrik üretilmeye başlanmış, elektrik sadece caddelerle, birkaç karakola ve birkaç eve verilebilmiştir. Yusuf Şar Konağı olarak bilinen ve bugün var olmayan bina o dönemde Vali Konağı olarak kullanıldığından elektrik bu binaya da verilmiştir”*, denilmektedir.

Web İletisi 8- <http://lcivelekoglu.blogspot.com/2017/04/eski-fotograflarn-izinde-bir-sehrin.html>

“Yusuf Şar Konağı Alaeddin Tepesinin doğusunda yer almıştır”, denilmektedir.

⁷⁷ Sefa Odabaşı, H.Özönder, Haşim Kapruz, *“Eskimeyen Meram”*, Meram Belediyesi Yayınları: 3, 2000, Konya.

⁷⁸ Önder 1971, age. s.137

⁷⁹ Kerim Sarıçelik, *Osmanlı Devri Konya'sında Modern Eğitim-Öğretim (1869-1919)*, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Doktora Tezi. s: 294, Konya 2009.

⁸⁰ Hakan Aydın, *Sinemanın Taşrada Gelişim Süreci: Konya'da İlk Sinemalar ve Gösterilen Filmler (1910-1950)*, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı 19, 2008, s: 61-74.

http://www.sosyalbil.selcuk.edu.tr/sos_mak/articles/2008/19/HAYDIN.PDF (Son erişim tarihi, 15/07/2018)

⁸¹ Aydın 2008, age. s.61

⁸² Serdar Ceylan, *“Konya Belediye Sineması Özel Sayısı Üzerine”*, *Akademik Sayfalar*, Cilt:17, Sayı:4, 22 Şubat 2017, s:50, www.merhabalar.com

Resim 10. Belediye Sineması olarak kullanılmış olan Tiyatro Binası (Tatbikat Okulu).⁸³

Resim 11. Alâeddin Tepesinden güney yöne doğru bakış. Soldan sağa, Ordu Evi Binası, Halk Evi Binası ve Belediye Sineması.⁸⁴

2.8. Ordu Evi Binası

İlk Orduevi Binası, 1927 yılında Maliye Hazinesine ait Kilise Sokağı üzerinde, eski bir kilise arsası üzerine, 5. Kolordu adına avlulu plan şeması ile Fahrettin Paşa tarafından Askeri Kütüphane olarak inşa edilmiştir (Resim 12). Tepenin güneyinde yer alan bu bina, Orduevi olarak kullanılmıştır.⁸⁵ 1958 tarihli hava fotoğrafında yapı görülmektedir (Resim 13).

Resim 12. 1927 yılında yapılan Ordu evi binası⁸⁶ arkadaki yapı yıkılan Rum Okulu (Halk Evi).

Resim 13. Alâeddin Tepesinde Orduevi Binası - 1950'li yıllar (Koyunoğlu Müzesi aşıvi)

Tepe üzerindeki askeri kütüphane ve gazino işlevlerine cevap verebilecek şekilde düzenlenen ilk ordu evi, 1960 yılında Cemal Tural Paşa zamanında yıkılarak yerine yeni bir ordu evi inşa edilmiştir (Resim 14). Gerek plan özellikleri, gerek cephe karakteri ile Türkiye Mimarlığında modernizmin izlerini taşıyan bina 2016 yılında yıkılmıştır. Zemin+3 katlı olan bina, şeffaf ve dışa açılan sosyal mekânları, üst katlarda cephede yataylık oluşturmak amacı ile yüzeyden geri çekilen balkonlar ve konaklama birimlerinden oluşmaktadır. Ordu mensuplarının kullanımına açık olduğundan kentli tarafından deneyimlenmemiştir. Binaya yaya olarak erişim, tepe çevresindeki caddeden iki yönden girişe odaklanan yay şeklindeki merdivenle sağlanmıştır.

⁸³ Uz ve Doğan 2010, age. s.147

⁸⁴ Ceylan 2017, age. s.50

⁸⁵ Uz ve Doğan 2010, age. s.147

⁸⁶ Web iletisi 9- <https://tevfikataberk16.tumblr.com/>

Resim 14. 1974 yılında çekilmiş ordu evinin fotoğrafı (Yaşar Barışık arşivi)

2.9. İstiklal Savaşı Şehitleri Anıtı (Teyyare Şehitleri Abidesi)

Alâeddin Tepesinin eteğinde doğu yönünde yer alan İstiklal Savaşı Şehitleri Anıtı Korgeneral Cemil Cahit Toydemir tarafından yaptırılmış, 1 Ocak 1936 yılında açılmıştır.⁸⁷ Anıt Gödene ve Sille'den getirilen kesme taştan yapılmıştır. Dikdörtgen bir kaide üzerinde dört yuvarlak sütunun ortasında yükselen büyük bir sütundan meydana gelmiş, iki yönüne de; “*Türk çocuğu senin ve yurdun için can veren ulu şehitlerini unutma*” metni yazılmıştır.⁸⁸ Doğu yönünde caddeden anıta yönelen merdivenlerin ne zaman yapıldığı tam olarak bilinmemektedir. 3 Mart 1947 tarihli Akşam Gazetesinde yer alan bir haberde “*Asım Kömürcü planına göre tepeye çıkış merdivenlerinin düzenlenmesi ve Şehitler Anıtının kaldırılacağı*” ifade edilmektedir. Merdivenler 1965-1975 yılları arasında gerçekleştirilen peyzaj düzenlemelerinde son şeklini almıştır (Resim 15-16).

Resim 15. 1950 li yıllarda Şehitler Anıtı⁸⁹

Resim 16. 2021 yılı Şehitler Anıtı (Fot. Yazarlara aittir)

2.10. Belediye Gazinosu / Alaeddin Keykubat Düğün Salonu

1954 yılında dönemin Belediye Başkanı Sıdkı Bilgin tarafından Alâeddin Gazinosu olarak inşa edilmiş olan bina, 1958 yılında Amerika'nın Kaliforniya eyaletinin Torrance şehri ile Konya'nın kardeş şehir olmasının hatırasına, Torrance Gazinosu olarak isim değişikliği yaşamıştır.⁹⁰ 1970 yılında tadilat geçirerek Alâeddin Keykubat Salonu ismiyle nikâh törenlerine tanıklık eden bina, kentlinin belleğinde de izler bırakmıştır. Konya'da birçok evde nikâh merasimlerinin yapıldığı bu mekânda çekilmiş fotoğraflar bulunmaktadır. Alt ve üst kot olmak üzere her iki katta da bulunan salonda nikâh törenleri uzun yıllar yapılmıştır. Bina, nikâh salonu kullanımı ile birlikte, konferans, toplantı amaçlı da kullanılmıştır. *Yapı dönemin modern mimari anlayışına uygun olarak tasarlanmıştır. Dikdörtgen planlı yapıda, yine dikdörtgen planlı büyük bir salon ve bu salonun çevresinde koridora bağlanan*

⁸⁷ web iletisi 10- <http://www.gezginrehberler.com/konya/istiklal-savasi-sehitleri-aniti-merkez-konya/>

⁸⁸ web iletisi 11- <http://wowturkey.com/forum/viewtopic.php?t=34332>

⁸⁹ web iletisi 12- <http://wowturkey.com/forum/viewtopic.php?t=34332>

⁹⁰ Koray Özcan, 2010, “Alaeddin Tepesi”, *Konya Ansiklopedisi, 1. Cilt*, Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, No:155, s:168-171

*servis mekânları yer almaktadır*⁹¹. Yakın zamana kadar sosyal faaliyetler için (Resim 17) kullanılan yapı, günümüzde atıl bir durumdadır. Tescillenmiş binanın restore edilerek yeniden işlev kazanacağı beklenmektedir.

Resim 17. Alâeddin Nikâh Salonu /Belediye Gazinosu.⁹²

2.11. Peyzaj Düzenlemeleri

Tepenin bugünkü durumuna gelmesi, kamusal amaçlı çay bahçelerinin, oturma alanlarının düzenlenmesi, çocuk bahçelerinin yer alması, çiçek bahçelerinin ve ağaçlandırmanın yapılması farklı yıllarda olmuştur. Tepe üzerine bina yapılmaması ve peyzaj düzenlemelerinin olmaması gerektiği, Mimar Kemalettin Bey'in 1911-1912 tarihli makalesinde yer almaktadır.⁹³ “*Bir tarih sahnesi olarak tepeni çiçekler ve ağaçlarla park veya bahçe haline getirmenin tarihe hürmetsizlik*” olacağını vurgulayan Mimar Kemaleddin, tepenin bir taşına bile dokunulmadan Kahire ve Roma'daki uygulamalar gibi çıplak bırakılması gerektiğini, ancak böyle bir kararın kıymetinin bilinmiş olacağını belirtmiştir. Mimar Kemaleddin, tepenin ağaçlandırılarak ve çiçek bahçelerine dönüştürülerek gezinti yerlerine dönüştürmek değil, tarih ilminin en çok istifade ettiği bir araştırma alanı olarak faydalı bir eğitim yeri olacağını vurgulamış, olduğu gibi muhafaza edilmesinin vatana ve millete hizmet olacağını ifade etmiştir.⁹⁴ Tepenin yapılaşma süreci ve fiziksel değişimi, bu anlamda bir önerinin dikkate alınmadığını, zaman içinde gerek peyzaj gerekse yapı anlamında uygulamaların olduğu görülmektedir. Tepenin ağaçlandırılma çalışmaları, 1917 yılında başlamıştır. 1920'li yıllarda tepenin üzeri düzlenmiş, yürüyüş yolları açılmış ve hendekler doldurulmuştur. Alâeddin Tepesi'nin rekreasyon alanına dönüştürülmesine 1950'li yıllarda başlamıştır. *Tepenin en yüksek kesimindeki alana bir süs havuzu, büfeler, bunun kuzeybatısına ise tepenin içine gömülü bir umumi tuvalet inşa edilmiştir.*⁹⁵ Hava fotoğrafları incelendiğinde 1955 yılında tepede, Alâeddin Camii çevresinin peyzaj düzenlemesinin olduğu ve yeşillendirildiği, 1960'lı yıllarda güney yönünde de düzenlemelerin yapıldığı ve ağaçlandırmanın yaygınlaştığı, 1970'li yıllarda ise tüm tepenin ağaçlandırıldığı görülmektedir. 1980'li yıllarda ağaçlar büyümüş ve yeşil doku hava fotoğraflarından da okunur olmuştur (Resim 18).

1955 yılı

1962 yılı

1975 yılı

2005 yılı

Resim 18. 1955-1986 yılları arasında Alâeddin Tepesi peyzaj düzenlemeleri.⁹⁶

⁹¹ Ayşe Söğütü ve Esra Yıldız, “Alaeddin Keykubat Düğün Salonu Konya”, DOCOMOMO 2017, Türkiye Mimarlığında Modernizmin Yerel Açılımları XIII, Balıkesir.

⁹² Söğütü ve Yıldız 2017, age. s. 2

⁹³ Mimar Kemalettin, “Alâeddin Tepesi Bir Türk Akropolü”, Türk Yurdu Mecmuası, 1327-1328/1911-1912, C. I, s. 330-333.

⁹⁴ Serdar Ceylan, “Mimar Kemalettin Bey ve Alaeddin Tepesi Hakkında Mühim Bir Makale”, Cilt:16, Sayı:2, 2016, s:17-22. www.merhabalar.com

⁹⁵ Önge 2015, age. s.137

⁹⁶ Web İletisi 13- <https://kentrehberi.konya.bel.tr/#/rehber/> - ilgili sayfadan tarihler referans alınarak ekran fotoğrafları alınmıştır.

Konya'nın ilk ve tek çocuk bahçesinin Alâeddin Tepesinde olduğunu Sakaoğlu (2017)⁹⁷ 1950 yıllarına ithafen “*on’lu yaşlarımızın başında aklımız Alaettin’e takılır kalırdı. Niçin mi? Konya’ımızın ilk ve tek çocuk bahçesi orada idi de ondan*” cümleleri ile tanımlamıştır. Tepedeki düzlükte yer alan çay bahçesinin ahşap sandalyelerinde oturup gazoz içmenin keyfine değinmiş, o yıllarda tepenin bakir ve doğallığını vurgulamıştır. Sakaoğlu, lise yıllarında (1957) törenler için tepenin kullanıldığını, tepeye “Hava Şehitleri İhtifali” için gitmiş olduklarını, Kız Muallim Okulundan gelenlerin de orada olduğunu, günlüğüne yazdığı satırlara dayalı olarak aktarmıştır.⁹⁸ 5 Mayıs 1952 yılındaki Yeni Konya Gazetesinde aile çay bahçesi vurgusuyla yapılan reklam, o dönemdeki kullanımı da tanımlamıştır (Resim 19).

1960’lı yıllarda kamu kurumlarında çalışanların mesaieleri cumartesi öğlene kadar devam etmektedir. O dönemde Konya’da cumartesi günleri öğleden sonra bayrak merasimi yapılmaktadır. Konyalılar için bu törenin o dönemde izlenilmesi heyecan veren bir tören olarak Alâeddin Tepesinin güneyinde, Kolordu Komutanlığı binası önünde askerlerin yürüyüşü ile başladığı, bugünkü Gar alanının komşuluğunda yer alan ordu evi binasına kadar devam ettiği, o dönemi yaşayanlar tarafından aktarılmıştır.⁹⁹ Bu törenleri izlemek için Alâeddin Tepesinde yer alan çay bahçesi alanları kullanılır, ordu evinde ve komutanlık binasında Türk Bayrağı yarıya indirilmiştir. Benzer şekilde Milli Bayramlarda da törenler için Alâeddin Caddesi kullanılmıştır. Resim 20 bir bayram töreni kutlamasını göstermektedir.

Resim 19. Alâeddin Tepesi üzerindeki aile çay bahçesi ilanı.¹⁰⁰

Resim 20. Alâeddin Caddesinde bir bayram töreni kutlaması ve tepede töreni izleyen kentliler.¹⁰¹

3. SONUÇ

Bir kentin kimliği, sadece yapıların mimari özellikleri ile değil, içerisinde bulunduğu fiziksel çevrede, süreç içerisindeki tüm yaşanmışlıklar ile birlikte değer kazanmaktadır. Yerin yaşanmışlıklarıyla birlikte kapsamlı araştırılması, kent belleğinin, fiziksel yapısının ötesinde sosyolojik, kültürel, tarihi, siyasi oluşumunun, tarihsel süreç içerisinde, değişim ve dönüşüm kapsamında ele alınmasını gerekli kılmaktadır. Yaşanılan her mekânın var oluşundan bugüne izler ve katmanlarla bir değer taşıması, tasarımcılar için de bir esin kaynağı olarak değerlendirilebilirken; yerin *palimpsest* olma durumu sadece fiziksel olanda değil, mekânın anlam boyutu üzerinden kültürel ve toplumsal olanla da karşımıza çıkmaktadır. Kentte yaşayan bireylerin ortak noktası olan kentsel mekânlar; geçmişten beslenerek bugüne yön veren kentsel kimliğin bir parçasını oluşturmaktadırlar. Yerler/mekânlar yaşanmışlıklarıyla, anılarla, bellek ile daha değerli olmaktadır. Her mekânsal var oluş insana hizmet eden niteliği ile yaşama ilişkin bilgileri içermektedir. Yaşama kültürünün somutlaşmasını okuduğumuz fiziksel çevreler yeniden üretildiklerinde, kentsel imgeler olarak hem ürün hem de ürünü var eden unsurlar olmaktadır. Burada ürün biryandan fiziksel olarak üretilen somut mekân iken, diğer yandan da o mekânın kullanımıyla gelen, o mekânı var eden ve devamlılığında yaşayan unsurlar olarak yaşama dair, topluma dair değerler olmaktadır. Söz konusu değerler, kent mekânlarında somut ve anlamsal kodlarla kentsel belleğin üretimini sürekli kılmakta, somut olanın yok olması, geçmişin geleceğe aktarımında kesintilere sebep olmaktadır. Kentsel belleğin devamlılığı, izleri okumak, bir kentin kimliğinde anlam oluşturmaktadır.

⁹⁷ Saim Sakaoğlu, “Alaettin Tepesi’nden Hatıralar”, Akademik Sayfalar, Cilt:17, Sayı:16,1987, s:244-249, www.merhabalar.com

⁹⁸ Sakaoğlu 1987, age. s.245.

⁹⁹ Alaeddin Caddesindeki kutlamalara ilişkin olarak Mehmet Aydın ve Aynur Aydın ile 10 Temmuz 2017’de gerçekleştirilen söyleşiye dayalı olarak yazılmıştır.

¹⁰⁰ 5 Mayıs 1952 tarihli Yeni Konya Gazetesi

¹⁰¹ Web İletisi 14-

<https://www.facebook.com/1501954100105053/photos/a.1501958343437962.1073741828.1501954100105053/1799004617066665/?type=3&theater>

Kentsel mekânlar idarecilerin ve toplumun, dönüştürücü etkisiyle değişimlere uğramakta, alınan kararlar sadece o günü değil, geçmişten gelenlerin aktarımıyla ilgili olarak geleceği doğrudan ilgilendirmektedir. Erk tarafından yapılan ve fiziksel çevreye ilişkin verilen kararlar ile fiziksel çevre ve toplumsal bellek ya var olmakta ya da yok olmaktadır. Var olma, bellekte yer eden yeni bir süreci başlatırken yok olma bellekte önce var olurken sonrasında anılarda kalmakta; anılarla, yazılı ve görsel belgelerle devamlılığı sağlanmaya çalışılmaktadır. Bu birbirinin üstüne binme durumu, var etmeye ya da yok etmeye ilişkin verilen kararlar yerin geleceği için verilmiş kararlar olarak yer ve bellek ilişkisine, mekân ve belek ilişkisine bir şeyler söylemektedir. Her mekân yaşanılanlara-yaşayanlara tanık olan nesne olarak, yaşanmışlıklar üzerinden bellekte var olmaktadır. Yaşayanlar, mekânı deneyimleyenler, mekân ve zaman algısını geliştirerek bellekte var olanı zamanı geldiğinde paylaşır. Bellekte de var olan katmanlaşma durumu, fiziksel olandan farklı olarak zaman zaman unutulmuş gibi olsa da hatırlamaya vesile olan araçlar, unutulmanın geri gelmesini sağlamaktadır.

Alâeddin Tepesi, Konya kentinin ilk yerleşiminden günümüze kadar farklı dönemlere ait kalıntılar barındıran, katmanlı arkeolojik yapıya sahiptir. Bu bağlamda çalışma kapsamında incelenen Alâeddin Tepesi, çok katmanlı bir yapı olarak farklı dönemlerin, farklı kültürlerin, sosyal ve ekonomik anlamda değişimlerin, mimari ürünler ile yansımalarına ev sahipliği yapmış, kent belleğinde değerlere sahip olan fiziksel bir çevredir. Mimari ve arkeolojik mirası palimpsest katmanlar şeklinde bünyesinde barındıran Alâeddin Tepesi, milattan önce binli yıllardan Selçuklu, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemine dair birçok iz, mimari kalıntı ve kentlinin belleğinde yer eden yaşanmışlıklar içermektedir. Tarihi kültürel miras olarak tanımlanan birçok oluşuma ait veriler ile birlikte topluma ait kolektif bellek barındıran bir yapı sergileyen tepe; tarihsel süreç içerisinde her dönemde hem fiziksel kullanımı ile hem de sosyal açıdan kent ve kentli için önem arz eden bir nirengi noktası olmuştur. Bizans ve Roma Döneminde antik yerleşimin merkezi olarak seçilmesi, iç kale, kent surları, ticaret mekânlarının burada yer alması; Selçuklu hükümdarlarının merkezi taht şehri Konya'da saray, köşk ve caminin Höyük üzerinde yer alması, erke dair temsiliyet mekânının, devlet adamlarının türbelerinin höyükte yer bulması; 1900lü yılların başlarında Tepe eteklerinde yer alan Fransız Okulu, Rum Okulu ve kiliselerin burada bulunması, tepenin kamusal öneminin her dönemde geçerli olduğunun bir göstergesidir. Cumhuriyet döneminde, tepede yer almaya başlayan belediye gazinosu (düğün salonu), halkevi, tiyatro gibi kültürel yapılar, kentin sosyal değişimini ve bu değişim sonucunda kazandığı sembolik önemi destekleyecek şekilde olmuştur. Tepenin üzerinde yer alan kamusal mekânlar, peyzaj düzenlemeleri, çay bahçesi vb. kamusal kullanımlar tepeyi sosyal bir mekâna dönüştürmektedir. Askeri tesis ve orduevi binasının tepe üzerinde inşa edilmesi tarihsel süreçte tepenin kent ve kentli için temsiliyet, imge ve toplumsal kimliğin bir ifadesi olduğunun da göstergesidir.

Sonuç olarak Konya kentinin biçimlenmesinde etkili olan tepe, bütüncül bir toplumsal belleği, sürekliliği olan ve üst üste yeniden yazılan ve yeni olanla varlığını devam ettiren yapılanmasıyla palimpsestin kendisi olmaktadır. Palimpsest olma durumunu, sadece fiziki yapılar değil, yaşanmışlıklar, anılar, bellekte yer edenler de var etmektedir. Var olan mimari ürünler ile birlikte, silinmiş ama bilinen mimari izler bu çalışmada ortaya konulmuş, yerin palimpsesti vurgulayan katmanlı niteliği paylaşılacak istenmiştir.

TEŞEKKÜR: Dr. Öğr. Üyesi Mustafa ÖNGE'ye, Alâeddin Tepesi'nin değişim sürecini gösterdiği orijinal çizimleri paylaştığı için çok teşekkür ederiz.

KAYNAKÇA

- Abicel, M. R. (1987). *Konya Alâeddin Camii'nde Yapılan Onarımlar ve Zemin Güçlendirme Çalışmaları ile Alâeddin Tepesi'nin Sorunları V*. Vakıf Haftası Kitabı, Ankara: Vakıflar Genel Müdürlüğü.
- Akok, M. (1968). Konya'da Alâeddin Köşkü, Selçuklu Saray ve Köşklere. *Türk Etnografya Dergisi*, (XI), 47-73.
- Akok, M. (1970). "Türk Tarih Kurumu Adına, Konya Alâeddin Tepesinde 1941 Yılında Yapılmış Olan Arkeolojik Kazıda Elde Edilen Mimari Buluntular", VII. Türk Tarih Kongresi, 25-29 Eylül 1970, Ankara (I. Cilt), 60-75.
- Akok, M. (1972). Türk Tarih Kurumu Adına, Konya Alâeddin Tepesinde 1941 Yılında Yapılmış Olan Arkeolojik Kazıda Elde Edilen Mimari Buluntular. *Türk Tarih Kongresi (25-29 Eylül 1970)*, I, Ankara, 60-63.

- Akok, M. (1975). Konya Şehri İçindeki Alâeddin Tepesinde Türk Tarih Kurumu Adına Yapılan Arkeolojik Kazıların Mimari Buluntuları. *Belleten*, XXXIX (154), 217-224.
- Al, M. (2011) “Kentte Bellek Yıkımı ve Kimlik İnşası-Palimpsest: Ankara Atatürk Bulvarı Bağlamında Bir İnceleme”, *İdeal Kent: Kent Araştırmaları Dergisi*, (4), s. 22-36.
- Arık R. (2002). “Konya Kılıç Arslan Sarayı (Alaeddin Köşkü)”, *Selçuklu Çağında Anadolu Sanatı – Doğan Kuban*, YKY Yayınları İstanbul, s: 251-266.
- Alkan, A. (1994). *Konya: tarihi kentin planlama sorunları*. Konya.
- Atçeken, Z. (2010). “Alâeddin Köşkü (Türkiye Selçukluları Dönemi eseri)”. Mehmet Birekul (Ed.), *Konya Ansiklopedisi* (s.155-164). 1. Cilt, Konya: Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları No: 155.
- Aydın, H. (2008). Sinemanın Taşrada Gelişim Süreci: Konya’da İlk Sinemalar ve Gösterilen Filmler (1910-1950). *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (19), 61-74.
- Aydın, R. (2014). “Konya Alâeddin Camisi’nin Korunmasına Yönelik Girişimler (1889–1897)” *Turkish Studies - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, (9/10), 33-60.
- Aygör, E. (2010). “Alâeddin Su Deposu”. Mehmet Birekul (Ed), *Konya Ansiklopedisi*. (167-168). 1. Cilt, Konya: Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, No:155.
- Bahar, H. (2015). *Konya’nın Kırk Höyüğü*. Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları:271 Konya’nın Kırkları Serisi:6, Konya.
- Baykara, T. (1994). *Türkiye Selçukluları Devrinde Konya*. (Vol.614). Ankara: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı,.
- Baykara, T. (2004). *Türkiye Selçuklularının Sosyal ve Ekonomik Tarihi*. IQ Kültür ve Sanat Yayıncılık.
- Bildirici, M., (2009). “*Tarihi Su Yapıları, Konya, Karaman, Niğde, Aksaray, Yalvaç, Side, Mut, Silifke*”, T.C. Çevre ve Orman Bakanlığı Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Cengizkan, M. (2007). Palimpsest Olarak Mimarlık. *Mimarlık* (332), 1.
- Ceylan, S. (2017). Konya Belediye Sineması Özel Sayısı Üzerine. *Akademik Sayfalar*, 17(4), 50.
- Ceylan, S. (2016). Mimar Kemalettin Bey ve Alâeddin Tepesi Hakkında Mühim Bir Makale. 16(2), 17-22.
- Çalpak, I. E. (2012). Kentsel ve kolektif belleğin sürekliliği bağlamında kamusal mekânlar: ULAP Platz örneği, Almanya. *Tasarım+ Kuram*, 8(13), 34-47.
- Erdemir, Y. (2009), *Alaeddin Camii ve Türbeleri*, TC Konya Valiliği, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları, Konya.
- Erdemir, Y. (2010), “Alaeddin Cami (Türkiye Selçukluları Dönemi eseri)”, Mehmet Birekul (Ed), *Konya Ansiklopedisi* (151). Cilt 1, Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, No:155.
- Eyice, S. (1971). Konya'nın Alâeddin Tepesinde Selçuklu Öncesine Ait Bir Eser: Eflatun Mescidi. *Sanat Tarihi Yıllığı*, (4), 269-302.
- Eyice, S. (1994). Eflatun Mescidi. *Türkiye Diyanet Vakfı, İslam Ansiklopedisi*, (10), 477-478.
- Foley P. B. (2010). *Palimpsest and The Architecture of Time*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Virginia Polytechnic Institute and State University, Virginia.
- Hacıgökmen M. A. (2011). Türkiye Selçukluları Zamanında Konya’nın Devlet Merkezi Oluşu. *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (29), 231-268.
- Halbwachs, M. (1992). *On Collective Memory*. Chicago, The University of Chicago Press.
- Konyalı, İ. H. (2007). Konya Tarihi. Konya: *Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları*, No:119.

- Küçüktaşdemir, G. (2017). “Mekânda Bellek, İz, Palimpsest ve Uzlaş: Yenişehirde Kentsel İç Mekân Örneği Parklar”, (Özeti Basılmış Bildiri); *Başkent Üniversitesi, İmas2017-İç Mimarlık Araştırmaları Sempozyumu*; 24/04/2017 - 25/04/2017, Ankara.
- Madran, E. (2006). Modern Mimarlık Ürünlerinin Belgelemesi ve Korunması Süreci İçin Bazı Notlar. *Mimarlık Dergisi*, (332), 20-22.
- Meltem, A. L. (2011). Kentte bellek yıkımı ve kimlik inşası–palimpsest: Ankara Atatürk bulvarı bağlamında bir inceleme. *İdealkent*, 2(4), 22-36.
- Mimar Kemalettin, Alâeddin Tepesi Bir Türk Akropolü. *Türk Yurdu Mecmuası*, 1327-1328/1911-1912, C(I), 330-333.
- Mitchell, K. (2003). Monuments, memorials, and the politics of memory. *Urban Geography*, 24(5), 442-459.
- Odabaşı, S., Özönder, H. & Kapruz, H. (2000). *Eskimeyen Meram*. Konya: Meram Belediyesi Yayınları.
- Öcal, T. (2005). Konya Şehir Yerleşmesinin Selçuklulardan Günümüze Tarihi Araştırması. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 13(1),241-254.
- Önder, M. (1971). *Mevlânâ Şehri Konya*. Ankara: Güven Matbaası.
- Önge, M. (2011). *Conservation of Cultural Heritage on Alâeddin Hill in Konya from the 19. Century to Present Day*. Yayınlanmamış Doktora Tezi: ODTÜ Mimarlık Fakültesi Restorasyon Doktora Programı, Ankara.
- Önge, M. (2015). 19. Yüzyıldan Günümüze Değişen ve Dönüşen Bir Kültür Mirası Olarak Konya Alâeddin Tepesi. *TÜBA-KED*, 13, 125-137.
- Önge, Y.(1988). Alâeddin Keykubad Döneminde Konya'da İnşa Edilmiş Mimarlık Eserleri. *Selçuk Dergisi I. Alâeddin Keykubad Özel Sayısı*, 49-60.
- Özcan, K. (2010). “Alaeeddin II. Türbesi (Atabeg Ayas Türbesi) Türkiye Selçukluları Dönemi Eseri”. Mehmet Birekul (Ed), *Konya Ansiklopedisi*. (168-171). Cilt 1, Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, No:155.
- Özcan, K. & Yenice, M. S. (2008). Arkeolojik Mirasın Sürdürülebilirliği: Koruma–Geliştirme Stratejileri için Bir Yöntem Önerisi Konya Alâeddin Tepesi, Türkiye Örneği. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 5(1), 1-16.
- Powel, K. A. (2008). ReMapping the City: Palimpsest, Place, and Identity in Art Education Research. *Studies in Art Education A Journal of Issues and Research*, 50(1), 6-21.
- Ringas, D., Christopoulou, E. & Stefanidakis, M. (2011). “Urban Memory in Space and Time”, Georgios Styliaras, Dimitrios Koukopoulos, Fotis Lazarinis (Eds.) In *Handbook of research on technologies and cultural heritage: applications and environments*, s. 325-340, Information Science Reference, New York.
- Sakaoğlu, S. (1987). Alaettin Tepesi’nden Hatıralar. *Akademik Sayfalar*, 17(16), 244-249.
- Sarıçelik, K. (2009). *Osmanlı Devri Konya’ında modern eğitim-öğretim (1869-1919)*. Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Konya.
- Söğütlü, A. & Yıldız, E. (2017). “Alâeddin Keykubat Düğün Salonu Konya”, DOCOMOMO 2017, Türkiye Mimarlığında Modernizmin Yerel Açılımları XIII, Balıkesir.
- Tümer, G. (4 Eylül 2008). “Beş Mimarlık” Köşe Yazısı.
- Uz, M. & Doğan, M. (2010). Belgelerle Adım Adım Eski Konya (10). *Akademik Sayfalar Dergisi*, 10(18), 273-275.
- Uz, M. & Doğan, M. (2016). *Konya Mahalleleri-İç Kale*. Konya: Konya Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları.
- Uzun, İ., Altun, D. A. & Bal, E. E. (2009). İzmirli'nin İzmir'i: Kentsel Bellek Üzerine Mekânsal Bir Çalışma. *İzmirli Olmak Sempozyum Bildirileri*, 22, 109-124.

- Ünlü, T. S. (2017). Kent Kimliğinin Oluşumunda Kentsel Bellek ve Kentsel Mekân İlişkisi: Mersin Örneği The Relation Between Urban Memory and Urban Space on Evolution of Urban Character: Case of Mersin. *Planlama*, 27(1), 75-93.
- Vâlceanu, D. G., Kosa, R. A. & Tamîrjan, D. G. (2014). Urban landscape as palimpsest. *Urbanism. Arhitectura. Constructii*, 5(4), 17.
- Yıldırım, G. (2009). *Mekânların Dönüşüm Potansiyeli ve Mimarlıkta Palimpsest Kavramı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İTÜ, İstanbul.
- Web iletisi 1- http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&kelime=BELLEK (E.T. 04.05.2019)
- Web İletisi 2- https://kentrehberi.konya.bel.tr/#/rehber/http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&kelime=BELLEK (E.T. 12.10.2019)
- Web iletisi 3- <https://medium.com/@yasargulveren/platon-konyada-m%C4%B1-yat%C4%B1yor-9dfc93e5cc8f> (E.T. 12.10.2019)
- Web İletisi 4- <https://twitter.com/tarihikonya/status/873914910832459776> (E.T. 01.01.2020)
- Web İletisi 5- <http://muzaffertuncunnotdefteri.blogspot.com.tr/2011/02/Alâeddin-kosku-culus-merasimi-kadnlar.html> (E.T. 12.10.2019)
- Web iletisi 6- <https://twitter.com/tarihikonya/status/929412864292655106> (E.T. 12.10.2019)
- Web İletisi 7-<http://konyalife.com.tr/haber/bir-zamanlar-konya-nin-hayat-damariydi-dere.html> (E.T. 01.03.2020)
- Web İletisi 8- <http://lcivelekoglu.blogspot.com/2017/04/eski-fotograflarn-izinde-bir-sehrin.html> (E.T. 13.02.2020)
- Web iletisi 9- <https://tevfikataberk16.tumblr.com/> (E.T. 13.02.2020)
- Web iletisi 10- <http://www.gezginrehberler.com/konya/istiklal-savasi-sehitleri-aniti-merkez-konya/> (E.T. 13.02.2020)
- Web iletisi 11- <http://wowturkey.com/forum/viewtopic.php?t=34332> (E.T. 12.10.2019)
- Web iletisi 12- <http://wowturkey.com/forum/viewtopic.php?t=34332> (E.T. 12.10.2019)
- Web İletisi 13- <https://kentrehberi.konya.bel.tr/#/rehber/> (E.T. 12.10.2019)
- Web İletisi 14- <https://www.facebook.com/1501954100105053/photos/a.1501958343437962.1073741828.1501954100105053/1799004617066665/?type=3&theater> (E.T. 01.01.2020)